

Ірина ІВАНОВА

доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри бізнес-журналістики і цифрових медіа,
Харківський національний економічний університет
ім. Семена Кузнеця, Україна

STORYTELLING JAKO NARZĘDZIE TERAPEUTYCZNE W DZIENNIKARSTWIE ZORIENTOWANYM NA TRAUMĘ: DOŚWIADCZENIA UKRAINY

У дослідженні розглядається сторітелінг як інструмент терапії та спосіб інтерв'ювання та опитування, створення журналістських матеріалів тими, хто пережив та переживає травму під час процесу розповіді історій та інтерв'ювання. Сучасна медійна освіта має звернутись до технік аудіовізуального сторітелінгу як елемента терапевтичної техніки подолання травми та наслідків нею викликаних. Це визначає наукову проблематику роботи. У подальшій перспективі є розробка методів та шляхів реалізації інструментів сторітелінгу як можливості фіксувати воєнні злочини проти України, розповідати емоційно насичені історії, знижуючи рівень травмованості не тільки авторів та журналістів, але й аудиторії медій.

W ostatnim czasie szczególną uwagę dziennikarzy oraz badaczy procesów medialnych przyciąga kierunek dziennikarstwa, który stał się wyjątkowo aktualny dla Ukrainy – dziennikarstwo zorientowane na traumę, określane także jako dziennikarstwo trauma-informacyjne albo trauma-zorientowane.

Jest to dziennikarstwo uwzględniające doświadczenia traumatyczne, obejmujące różne podejścia do treści traumatycznych, samych dziennikarzy, bohaterów materiałów oraz sytuacji, w których znajdują się osoby pracujące z przekazem medialnym. Wspólnym mianownikiem tego podejścia jest szacunek wobec doświadczenia traumy, zrozumienie jej natury oraz świadomość tego, co przeżywa osoba dotknięta traumą. Dlatego o dziennikarstwie zorientowanym na traumę można mówić jako o praktyce, która zakłada stosowanie zestawu narzędzi i metod o charakterze terapeutycznym, wpływających pozytyw-

nie lub przynajmniej nie-szkodliwie na wszystkich uczestników procesu medialnego¹.

Innym nurtem dziennikarstwa trauma-zorientowanego jest praca nad przeciwdziałaniem materiałom, które mogą traumatyzować lub szkodzić odbiorcom, bohaterom materiałów oraz samym dziennikarzom.

W części badań i rekomendacji dla dziennikarzy podkreśla się konieczność tworzenia bezpiecznej i przewidywalnej przestrzeni pracy. Podejścia stosowane w dziennikarstwie zorientowanym na traumę różnią się od tradycyjnych praktyk funkcjonujących w społeczeństwach, które nie doświadczyły wojny.

Obecnie pojawiło się wiele badań poświęconych różnym aspektom pracy z materiałem traumatycznym. Przede wszystkim są to opracowania praktyczne, zawierające wskazówki dotyczące pracy z bohaterami po doświadczeniu traumy, osobami udzielającymi wywiadów oraz samymi dziennikarzami; badania dotyczące współczesnych technologii multimedialnych (animacji, narzędzi wizualizacji, SI, treści wideo i audio) jako sposobów redukcji obciążenia traumatycznego lub prezentowania trudnych treści; analizy problemów dziennikarzy pracujących w regionach wysokiego ryzyka i w warunkach kryzysowych; a także badania nad innowacyjnymi kierunkami i narzędziami medialnymi, które mogą zmniejszać lub zwiększać traumatyczność materiałów dziennikarskich².

W ostatnim czasie szczególną uwagę dziennikarzy oraz badaczy procesów medialnych przyciąga kierunek dziennikarstwa, który stał się wyjątkowo aktualny dla Ukrainy – dziennikarstwo zorientowane na traumę, określane również jako dziennikarstwo trauma-informacyjne.

Jest to dziennikarstwo uwzględniające doświadczenia traumatyczne, obejmujące różne podejścia do treści traumatycznych, samych dziennikarzy, bohaterów materiałów oraz sytuacji, w których znajdują się osoby pracujące z przekazem medialnym. Wspólnym mianownikiem tego podejścia jest szacunek wobec doświadczenia traumy, zrozumienie jej natury oraz świadomość tego, co przeżywa osoba dotknięta traumą.

---

¹ van der Kolk B. A. *The Body Keeps the Score: Brain, Mind, and Body in the Healing of Trauma*. Viking, 2014. URL: <https://ia601604.us.archive.org/35/items/the-body-keeps-the-score-pdf/The-Body-Keeps-the-Score-PDF.pdf> (data звернення: 24.02.26).

² Badham M., Luoma-aho V., Valentini C. Revised digital media-arena framework guiding strategic communication in digital environments. *Journal of Communication Management*, 2023. DOI: <https://doi.org/10.1108/JCOM-03-2023-0031>

Dlatego o dziennikarstwie zorientowanym na traumę można mówić jako o praktyce, która zakłada stosowanie zestawu narzędzi i metod o charakterze terapeutycznym, wpływających pozytywnie lub przynajmniej nie-szkodliwie na wszystkich uczestników procesu medialnego.

Storytelling może być wykorzystywany w dziennikarstwie jako narzędzie terapeutyczne oraz sposób prowadzenia wywiadów i zbierania relacji, a także jako metoda tworzenia materiałów dziennikarskich przez osoby, które doświadczyły traumy lub nadal jej doświadczają. Jest to proces opowiadania historii i prowadzenia rozmów związanych z traumą. Właśnie ten aspekt działalności dziennikarskiej znajduje się w obszarze zainteresowania dziennikarstwa trauma-zorientowanego.

Metoda storytellingu stanowi prosty sposób na zwiększenie komfortu osób, z którymi przeprowadza się wywiady, a które przeszły doświadczenie traumatyczne i muszą o nim opowiadać. Storytelling pozwala nie zadawać bezpośrednich pytań, lecz dać rozmówcy możliwość wyrażenia tego, co chce powiedzieć, w odpowiedniej dla niego kolejności i formie.

Współczesna edukacja medialna powinna zwrócić się ku technikom audiowizualnego storytellingu jako elementowi terapeutycznych metod radzenia sobie z traumą oraz jej konsekwencjami.

Do podstawowych rekomendacji należy zaliczyć: traktowanie osób pokrzywdzonych i ich relacji z godnością i szacunkiem; jasne przedstawienie siebie i celu rozmowy; okazywanie empatii bez stosowania taktyki „jestem taki/taka jak ty”; ostrożność w formułowaniu pytań – umożliwienie rozmówcy samodzielnego opowiedzenia swojej historii.

W dalszej perspektywie istotne jest analizowanie skuteczności dziennikarstwa zorientowanego na traumę, a także metod i sposobów wykorzystania storytellingu jako narzędzia dokumentowania zbrodni wojennych przeciwko Ukrainie oraz opowiadania emocjonalnie nasyconych historii przy jednoczesnym zmniejszaniu poziomu traumatyzacji nie tylko autorów i dziennikarzy, lecz także odbiorców mediów.